

VREME
IZGAKOVLA

**KOJI JE MODEL
PRIVATIZACIJE
POTREBAN
SRBIJI?**

Z 11086
A. EX.

**FRIEDRICH
EBERT
FONDACIJA**

**FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG**

Fondacija Friedrich-Ebert osnovana je 1925. godine kao političko naslede prvog demokratski izabranog predsednika Nemačke Friedricha Eberta. Socijaldemokrata Ebert, koji se od zanatlije uzdigao na najvišu državnu funkciju, podstakao je osnivanje fondacije sa sledecim ciljevima:

- * političko i društveno obrazovanje ljudi svih društvenih slojeva u duhu demokratije i pluralizma
- * stipendiranje mlađih, nadarenih studenata i podrška u istraživačkom i naučnom radu
- * doprinos međunarodnoj komunikaciji i saradnji

Fondaciju Friedrich-Ebert su nacisti zabranili 1933. godine, a 1947. je ponovo počela sa radom.

Od samog osnivanja Fondacija se zalaže za međunarodnu saradnju i osni va svoje kancelarije u preko sto zemalja sveta dajući doprinos razvoju pluralizma, pravne države, socijalne pravde i nenasilnom rešavanju konflikata u državi i društvu.

Partneri Fondacije Friedrich-Ebert su sindikati, nevladine organizacije, udruženja građana, istraživačke i edukativne institucije, građanski pokreti, organizacije civilnog društva, parlamenti, državne institucije i međunarodne organizacije. Težište rada svih kancelarija Fondacije odgovara i posebnim potrebama i zahtevima lokalnih partnera. Obrazovanje, savetovanje i razmena iskustava sprovode se uz pomoć eksperta ili ekspert skih grupa na edukativnim skupovima, konferencijama, seminarima, radionicama, javnim tribinama. U zemljama Istočne i Jugoistočne Evrope tematski okviri obuhvataju, između ostalog, demokratizaciju društva, ekonomski oporavak i proces privredne i političke integracije u Evropsku uniju.

U Saveznoj Republici Jugoslaviji Fondacija Friedrich Ebert radi od 1996. godine podržavajući razvoj civilnog društva kroz seriju projekata. Partneri Fondacije na ovim prostorima su, pored ostalih, sindikati, nevladine organizacije, naučne ustanove, slobodni mediji...

Kontakt adresa:

Friedrich-Ebert Fondacija
Simina 1, Beograd
Tel: 011-3283-018
Fax: 011-3283-415
E-mail: fes.bgd@fes.org.yu

U okviru projekta "Vreme izazova", nedeljničnik "Vreme" i fondacija "Friedrich Ebert" organizovali su 28. aprila u Studentskom kulturnom centru tribinu "Koji je model privatizacije potreban Srbiji". Posle tribine "Civilna kontrola policije", koja je uspešno održana 24. februara, ovo je druga u seriji tribina koje će nedeljničnik "Vreme" i fondacija "Friedrich Ebert" organizovati do kraja godine.

Učestvovali su:

ALEKSANDAR VLAHOVIĆ, ministar privrede i privatizacije u Vladi Republike Srbije;

NEBOJŠA MEDOJEVIĆ, koordinator Grupe za transparentnost, Centra za tranziciju u Podgorici;

BRANISLAV ČANAK, predsednik Ujedinjenih granskih sindikata "Nezavisnost";

MILIĆ MILOVANOVIĆ, profesor Ekonomskog fakulteta u Beogradu;

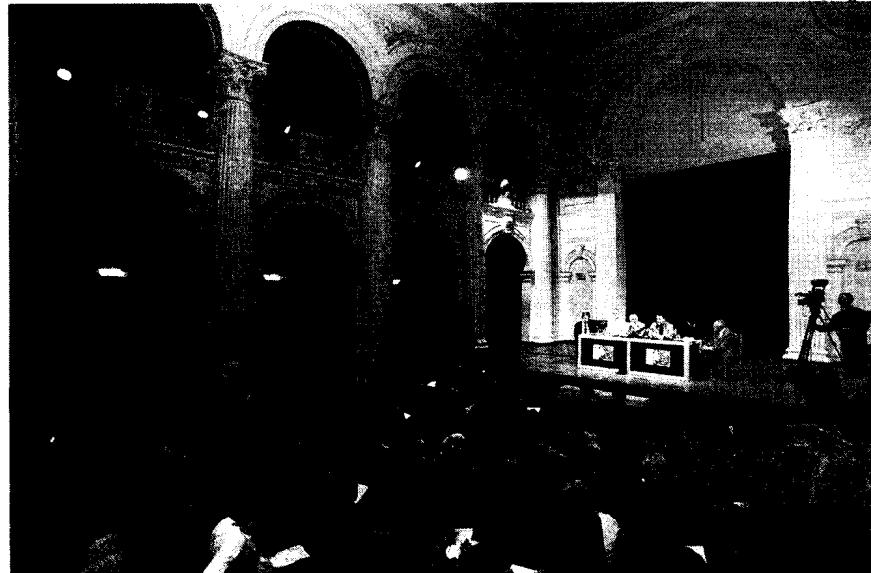
TAMAS BAUER, profesor ekonomije univerzitet Johan Wolfgang Gete u Frankfutu na Mainu i poslanik madarskog parlamenta.

Tribinu je vodio **DIMITRIJE BOAROV**, novinar "Vremena".

"Vreme" prenosi integralnu verziju izlaganja učesnika tribine i delove diskusije koju su vodili učesnici i publika.

Tribina: KOJI JE MODEL PRIVATIZACIJE POTREBAN SRBIJI

**VREME
IZAZOVA**

Dodatak objavljen u nedeljnici Vreme, br. 540 od 10. 5. 2001. Glavni urednik: Dragoljub Žarković. Odgovorni urednik: Filip Sturm. Koordinator projekta: Miroslava Milošević. Fotografije: Dusko Gogović, Goranika Matić. Priprema za stampu: Grafički Centar Vreme. Stamp: Manušum Beograd.

Z 11086 ALEY

Novi koncept privatizacije

NOVI KONCEPT PRIVATIZACIJE MOŽE SE bolje sagledati i potpunije razumeti ukoliko se ima u vidu strateški cilj ove vlade, odnosno strateški cilj ekonomskog dela vlade – a to su strukturne reforme naše privrede. Takva kakva je privreda je izrazito nelikvidna, što je posledica nijene neefikasne strukture. Krajnji rezultat je potpuno neefikasna ekonomija. Cilj vlade je da narednom periodu od pet do sedam godina izgradi drugaćiju, efikasniju privredu, da razvije industrije koje danas ne postoje, da privatizuje i nađe strateškog partnera i strateškog vlasnika za preduzeća koja imaju šta da ponude, da se potencijalnom investitoru ponudi i razvojem malih i srednjih preduzeća stvoriti taj fokusibilniji deo privrede koji će moći delimično da apsorbije i odredene negativne efekte i posledice privatizacije.

Mi ćemo sada dobiti novi zakon o privatizaciji. Zaustavili smo zakon o svojinskoj transformaciji. Postoji više razloga, a ja bih ovde da navedem samo tri. Prvi razlog – u besplatnoj podeli akcija nismo videli način da se realizuju ekonomske reforme. Nikakav problem ne bi bio Ministarstvu za privredu i privatizaciju da nastavi sa besplatnom podelom akcija, i pretpostavljam da bih bio jedan od najuspješnijih ministara pošto bismo za tri-četiri meseca mogli da nominujemo sav kapital, ali postavlja se pitanje šta posle, ko će restrukturirati preduzeća, ko će uneti nove investicije u njih, a ne postoji preduzeće danas u privredi Srbije koje ne traži nove investicije, koje ne traži ulaganje u vlastiti razvoj, ma u kako dobro finansijskoj i poslovnoj kondiciji bilo. Mi smo opravdano sumnjali da radnici, dakle akcionari iz besplatne podele, imaju taj investicioni kapacitet da mogu da restrukturniraju preduzeća. Zbog toga smo bili odlučno protiv insajderske privatizacije.

Drugi razlog bilo bi pitanje korporativnog upravljanja. Kao što vam je

poznato od 5. oktobra našavamo desile su se mnoge promene menadžmenta u preduzećima. Neke, ili da kažem većina, od njih nisu bile posledica političkog uticaja ili uticaja sindikata. Mislim da su u privredi Srbije danas prilično pomešane karte. Kada obilazim preduzeća, shvatim da sindikat govori jezikom menadžmenta, da menadžment govori jezikom sindikata, a svira traže pare od vlade kao da je vlada neki finansijski servis koji treba stalno u njih da ubacuje novac. Rekao bih da je to pre svega posledica koncepta privatizacije ili

Naši ciljevi su da imamo pre svega efikasnu privatizaciju, da za četiri godine imamo jasan vlasnički režim – državnu i privatnu svojinu i da privatizacijom obezbedimo što veći priliv stranog kapitala. Priča da se radnicima deli 16.000 maraka nije tačna. Radnicima se u suštini deli znatno manji iznos, čak deseti deo onoga što pišu na tim akcijama.

Zbog toga smo odlučili da primenišmo drugačiji koncept privatizacije, da ga implementiramo, da privatizaciju iskoristimo za realizaciju ekonomske reforme. Po prvi put, ovo će biti zakon o privatizaciji. Dakle, ne zakon o svojinskoj transformaciji, ne zakon o pretvaranju svojine, društvene svojine u druge oblike svojine kao da ih ima hiljadu. Ne želimo da se igramo, nego da ozbiljno počnemo u privatizaciju. Dakle, zakon o privatizaciji, pre svega iz psiholoških razloga.

Rekao sam, privatizacija kao sredstvo u realizaciji ekonomskih reformi, privatizacija koja će zaista imati socijalni konsenzus svih svojih učesnika. Drugim rečima, pokušaćemo da nademo ravnotežu prava koje će u procesu privatizacije imati zaposleni, ali i nezaposleni. Mi danas imamo 800.000 nezaposlenih i 700.000 skriveno nezaposlenih, odnosno onih koji su formalno zaposleni ali rade u preduzećima koja su na ivici bankrota i nemaju vrednost kapitala, i treba očekivati da oni, ukoliko se zadrži samo koncept beneficija zaposlenima, neće imati faktički osnov za ostvarivanje

privatizacionom procesu – šta će se desiti s akcijama koje će se sutra prodavati u sekundarnom prometu preko finansijske berze. Mi smo opravdano sumnjali da će akcije ostati тамо gde su i podeljene, jer kada vi radniku date akcije sa nominalom od 14.000 ili 15.000 maraka, treba očekivati da će te akcije vrlo brzo biti u sekundarnom prometu, jer za 14.000 nominalne na jednom papiru ne može da se kupi ništa, a za novac može da se kupi sve. Znači, očekivali smo da će promet biti prilično ubrzani da postoji velika opasnost da se pojave finansijski partneri, da su u sekundarnom prometu stvorili osnova za legalizaciju nelegalno staćenih para. U sekundarnom prometu pojaviće nam se brokeri, a iza toga neće se znati ko je taj ko kupuje akcije.

I onda smo rekli u jednom trenutku da su besplatnom podelom akcija kreirane iluzije. To je i tačno, budući da je, evo, sekundarni promet akcija radio u prethodnom periodu, akcije su se prometale sa velikim diskontom, išao je čak i do 90 procenata. Prema tome, priča da se radnicima deli 16.000 maraka nije tačna. Radnicima se u suštini deli znatno manji iznos, čak deseti deo onoga što pišu na tim akcijama.

Zbog toga smo odlučili da primenišmo drugačiji koncept privatizacije, da ga implementiramo, da privatizaciju iskoristimo za realizaciju ekonomske reforme. Po prvi put, ovo će biti zakon o privatizaciji. Dakle, ne zakon o svojinskoj transformaciji, ne zakon o pretvaranju svojine, društvene svojine u druge oblike svojine kao da ih ima hiljadu. Ne želimo da se igramo, nego da ozbiljno počnemo u privatizaciju. Dakle, zakon o privatizaciji, pre svega iz psiholoških razloga.

Rekao sam, privatizacija kao sredstvo u realizaciji ekonomskih reformi, privatizacija koja će zaista imati socijalni konsenzus svih svojih učesnika. Drugim rečima, pokušaćemo da nademo ravnotežu prava koje će u procesu privatizacije imati zaposleni, ali i nezaposleni. Mi danas imamo 800.000 nezaposlenih i 700.000 skriveno nezaposlenih, odnosno onih koji su formalno zaposleni ali rade u preduzećima koja su na ivici bankrota i nemaju vrednost kapitala, i treba očekivati da oni, ukoliko se zadrži samo koncept beneficija zaposlenima, neće imati faktički osnov za ostvarivanje

tih svojih prava. Zbog toga smo odlučili da u privatizaciju budu uključeni i gradani, dakle svi punoletni gradani, pa će biti prilika za sve zaposlene koji svoja prava na besplatnu podelu ne ostvare u preduzeću da to ostvare u takozvanoj građanskoj privatizaciji, koja će ovoga puta biti nešto drugačija nego u drugim zemljama centralne Europe.

Delimično napuštam koncepciju minilog rada i pokušavam da nademo konsenzus između centra koji će upravljati privatizacijom i inicijative na nivou svakog preduzeća, i isto tako konsenzus između republika i opština u pogledu toga ko će upravljati privatizacijom komunalne svojine.

Naš cilj je pre svega efikasna privatizacija, da za četiri godine imamo jasan vlasnički režim – državnu i privatnu svojinu i da privatizacijom obezbedimo što veći priliv stranog kapitala. Priča da su prodaja kapitala i dokapitalizacija dva međusobno isključiva cilja nije tačna. Naprotiv, siguran sam da ćemo ovim konceptom privatizacije maksimizirati dokapitalizaciju, odnosno investiranje u preduzeća koja još imaju svoju stratešku poziciju na tržištu. Priča da je prethodni koncept privatizacije zapravo pružao osnovu za dokapitalizaciju jednostavno nije tačna jer nije bilo nijedne dokapitalizacije.

Želimo da, kao što smo građanima obezeli, držimo čvrstu budžetsku ograničenja na makro i mikro nivoj. Institucija unutrašnjeg duga svojstvena je privredama socijalističkog ili komunističkog tipa. Mi ćemo pre nego što zakon o privatizaciji stupi na snagu izaci s odgovarajućim predlozima za rešavanje pitanja unutrašnjeg duga, za sredovanje međusobnih dužničko-poverilačkih veza, ali od početka primene ovog koncepta privatizacije čvrsto ćemo da držati principa budžetskog ograničenja na mikronivou. Šta to znači za privatizaciju? To znači otvaranje postupaka van sudskog poravnavanja između poverilaca i dobavljača. Na taj način ćemo ovim konceptom privatizacije omogućiti da u vansudskom poravnavanju obavimo znan broj privatizacija, to jest da mnoga preduzeća tako privatizujemo.

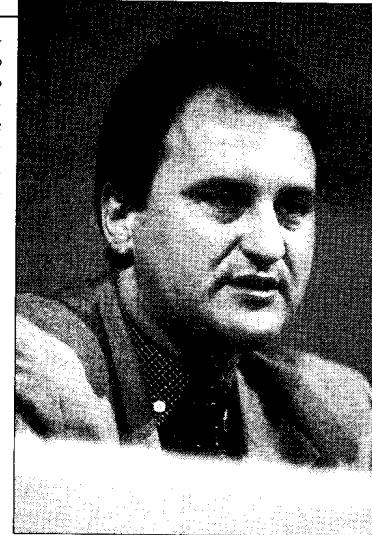
Istovremeno ćemo izdavati iz polica zaboravljeni zakon o stečaju, koji je dosta dobar a koji je u međuvremenu nakupio veliku prašinu, otresti ga i početi da ga primenjujemo. Ukoliko imamo

brabrosti da uđemo u ekonomske reforme, onda ćemo morati konačno da imamo hrabrosti da primenimo i zakon o stečaju. Stečaj nije strašna stvar. Stečaj će otvoriti procese privatizacije nekih preduzeća koja nakon stečaja možda neće ostati u istom obliku, ali ćemo dobiti materijalnu osnovu za nova mala i srednja preduzeća.

Cilj nam je da privatizacijom dobijemo jako korporativno upravljanje i bolji menadžment, i konačnu podelu karata svim učesnicima u privrednom životu onaku kavala ona treba da bude. Hoćemo da imamo dobro regulisana finansijska tržišta, nećemo dozvoliti promet akcija van berze, nego preko berze. Dakle, ne po pijacama, pro-

davnicama, na ulici, nego svaki sekundarni promet mora biti registrovan preko finansijske berze. Očekujemo da ćemo ostvariti fiskalne prihode, ali to nam nije primarni cilj. Naprotiv, to će biti sekundarni efekat, ali će nam fiskalni prihodi biti neophodni da vratimo stari deviznu studiju, da vratimo inostrani dug. Ne zaboravite, država će preko Agencije za sanaciju banaka, i s druge strane, Agencije za privatizaciju dobar deo obaveza koje su danas na računima preduzeća preuzeti na sebe da bi ih spremila za privatizaciju. A kad to preuzme, taj dug nije imaginarna stvar bez obzira na to što će biti otpisan u pregovorima sa Pariskim i Londonskim klubom. On će morati da se servisira, i servisiraćemo ga odatle.

I na kraju, radićemo na tome da zaštiti manjinski pravila jer manjinski besplatna podela neće imati nikakvog smisla ukoliko ne zaštiti prava manjinskih vlasnika. Naši osnovni principi biće obaveznost i vremenska oruđenost. Dakle, prvi put će privatizacija biti obavezna. Za četiri godine očekujemo da ćemo privatizovati sav društveni kapital, da ćemo imati javnu, transparentnu i tehnički jednostavnu privatizaciju. Kad kažem javnu, mislim da svi učesnici u privatizaciji budu pravovremeno informisani; kad kažem transparentnu, mislim na javnost tehnika prodaje – tender i aukcija – nema direktnih

Privatizacija – politički proces

ČITAV PROCES PRIVATIZACIJE JESTE proces koji se dosta odvija u zoni mitova. Dakle, još od wasingtonskog konsenzusa 1988. godine, čini se, da su već svjetske institucije napravile model za zemlje bivšeg komunističkog lagera kada su rekli: pa to je jednostavno, ta tranzicija. To – kažu – liberalizuj što više, privatizuj što brže i budu malo opezan oko monetarne politike. Sve ostalo će doći sasvim spontano kao reakcija snažnih tržišnih sila koje se odmah nakon toga bliće krija ili sok terapije odmah pojavljuju.

Naravno, to je jedan period kada su naivci svjetski ekonomisti mislili da je to tema na kojoj se dobija Nobelova nagrada. I nema poznatijeg ekonomista koji se u tom periodu nije bavio tranzicijom. To je bila vrlo interesantna tema u toj akademskoj svjetskoj zajednici.

Sad, šta je problem? Pozvao bih se na

vakuumu jedna grupica ljudi odlučuje ko će biti novi vlasnik. Inače ima mnogo definicija tranzicije, a ja najviše volim da koristim ovu – tranziciju je proces redistribucije sistema društvene moći redistribucijom nacionalnog bogatstva.

E, pazite, šta se dešava sada? Privatizacija je *mainstream*, mehanizam za to. Dakle, imate jednu jako perverznu poziciju ili poziciju konfliktnosti interesa, koja se pokazala jako opasnom. Kada gospodin Milić kaže: prodaja je bolja od besplatne podjele, ja ču onda sad da kop-

Ključno je da se shvati da je privatizacija samo tehnika, da to nije magična riječ koja otvara sva vrata, da uspjeh ekonomskih reformi zavisi od izgradnje institucija demokratskog društva, njegove otvorenosti i od pravne države

rism isto što Lala kaže: sve zavisi. Dakle, nema finalnih rešenja, nema: ovo je dobro, ovo je loše. To su mitovi iz ranih devadesetih godina.

Počela je čitava priča sa tom idejom da će se čuvena socijalistička komunistička preduzeća brzo prodati za keš, da će nagrnuti zapadni investitori da daju para onoliko koliko komunistički ili novokomunistički ili bivši komunistički stručnjaci misle da to vredi, i da će onda procvetati ta društva, da će to sve biti pravedno, korektno itd.

Šta je praksa pokazala? Praksa je pokazala zapravo potvrdu ovoga "sve zavisi". Nije tačno da je insajderska privatizacija manje efikasnja od strateškog partnera. Sve zavisi. Nije tačno ni da je strateska prodaja investitoru efikasnija od masovne vaučerske privatizacije. Rezultati, makroekonomski indikatori Češke Republike pokazuju da je ona mnogo, mnogo bolje prošla, mnogo se brže vraća na nivo iz 1990. godine – vi to znate isto kao i ja samo sad vjerljatno ne želite da se sjetite – mnogo brže se oporavlja nego neke druge države. Takođe Slovenija, koja se uzima kao

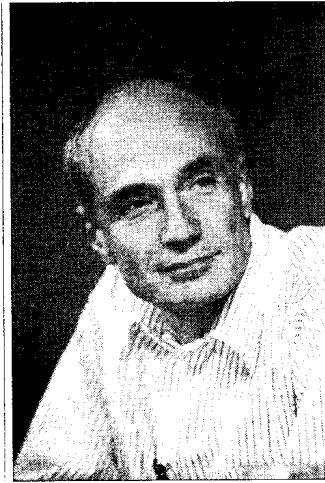
najbolji primjer, primjenila je masovnu vaučersku privatizaciju, i to u znatnom obimu.

Najveći deo krupnijih preduzeća u Češkoj takođe je prodat strateškom investitoru. Najveća češka preduzeća prodata su strateškim investitorima. Dakle, nije to sporno. Niko ne koristi samo jedan model. Svi koriste razne modele. Ključno je da se shvati da je privatizacija samo tehnika, da to nije magična riječ koja otvara sva vrata, da uspjeh ekonomskih reformi zavisi od izgradnje institucija demokratskog društva, njegove otvorenosti i od pravne države. Mnogo je važnije da imate nezavisno sudstvo, nego koji će model privatizacije primjeniti, jer sve ovo o čemu pričamo na kraju treba da se odigra u postprivatizacionom ciklusu u kojem vi imate vlasnike, kako god do njih došli – da li strateškom prodajom, da li vaučerskom privatizacijom, da li likvidacijom – imate vlasnike koji bi trebalo da svoje vlasničke obaveze izvršavaju, dakle, u jednom relativno regularnom režimu.

I onda imate situaciju da grupa ljudi koja kontroliše privatizaciju treba istovremeno da izgradi mehanizme za njuunu kontrolu. I onda, imate i skustvu iz zemalja u tranziciji i iz Crne Gore – mnogo sporo pristup strane investicije, jer kad stranac dođe on hoće najbolja preduzeća po najnižoj ceni. On hoće monopol, on hoće da mu se ni u šta ne mijesate, a on hoće da se mješa u vašu ekonomsku politiku. To se vrlo često događa kad uzmete strateškog partnera, pa uzmete neke multinacionalne kompanije koja onda želi da sa ovih rizičnih prostora što brže vrati svoju investiciju. Ako je normalna stopa povraćaja 10 do 12 odsto i dobra, poželjna, vi imate slučaj u Crnoj Gori gdje je iz mobilne telefonične čovjek izvukao za jednu godinu čitavu investiciju. Dakle, sto posto povraćaj investicije. To će biti sad u Srbiji. Onaj ko dođe ovde hoće najbolje, hoće za malo para, hoće da nema nikakve obaveze prema radnicima. Načelo je važno, ako obeca da će da investira, kako biti siguran da će on to da sproveđe – iz svojih para iz inostranstva ili iz para te iste firme. U Češkoj je, recimo, Folksvagen kupio Skudu, do miliardu maraka, obećao 900 miliona maraka investicija – nije ni sto miliona maraka realizovao.

MILIĆ MILOVANOVIC

Loše strane modela privatizacije

MISLIM DA NOVA REŠENJA O KOJIMA smo počeli da razgovaramo potpuno idu u pravcu efikasnije privrede, i treba podržati novu orientaciju u procesu privatizacije. Postoji mnogo argumentata, ne bih htio sad da ulazim u sve tehničke detalje, da iznosim teorijske detalje zašto je prodaja uvek bolja od onog insajderskog modela privatizacije koji nikad nije faktički ni sproveden, već je to bila jedna vrsta demagogije gde je vlast zavarivala narod kao nesto će se uraditi, a u stvari nisu imali nameku ništa ozbiljno da urade na tom planu. Dakle, prodaja je svakako efikasniji način. Tu se jasno zna ko je vlasnik kapitala. Dopada mi se ova orientacija da imamo jednog strateškog investitora koji će imati odlučujuću reč kada se radi o razvoju preduzeća, u upravljanju preduzećem, i to svakako ko respondira iskustvu koji postoji u centralnoj Istočnoj Evropi. Zemlje koje su najuspešnije na planu privatizacije primenile su nekakvu vrstu prodaje. Alternativni model koji se bazira na vaučerima primjenjen je najefikasniji u Češkoj, ali Češka je upravo na ovom planu upravljanja preduzećima imala najveće probleme, jer postoji veliki broj vlasnika koji ne mogu efikasno da utiču na rukovodstvo firme. Prema tome, oni moraju nekako da se udruže, i udružuju se preko investicionih fondova, a investicioni fondovi su se u mnogim slučajevima pokazali kao jedna interesna grupa koja zeli da ispunjava neke svoje ciljeve a ne ciljeve vlasnika kapitala.

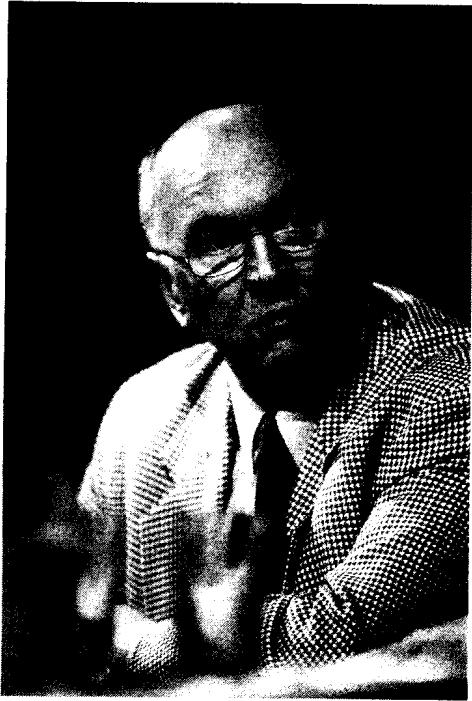
Dakle, ovaj model jeste efikasniji, ali mislim, ako već govorimo o ovom modelu i ako se već opredeljujemo za taj model, da bi trebala da čujemo i o lošim stranama tog modela. Ne možemo govoriti samo o dobrim stranama. Ja potpuno razumim ministra koji treba da "prodaje" ovaj model narodu, ali voleo bih da saznam ipak i koji će njegove loše strane, što neće biti dobro, a nešto sigurno neće biti dobro.

Politika je uvek nekakvo biranje između manje ili više loših rešenja. Dakle, imate neko veoma loše rešenje, manje loše rešenje i najmanje loše rešenje, ali ne postoje tako dobra rešenja da kažemo sad: ako primenimo ovaj model, mi čemo se za četiri godine naci u Zapadnoj Evropi među razvijenim zemljama. Takva politička obećanja dobro su nam poznata. I prethodni režim je davao mnoga obećanja bez pokrića.

Dakle, kada ste upitali ministra kuda stremimo, čemu težimo, asocijali ste me na reči jednog mog profesora. Pre mnogo godina ubedljivo sam ga u prednosti kapitalizma, a on kaže: u redu, ja se slažem da je kapitalizam bolji, ali moras da znas da nas izbor nije između američkog i engleskog kapitalizma, mi možemo da bitamo samo između rumunskog socijalizma i egipatskog kapitalizma. Pa nekako, treba imati tu dovu realnosti i biti svestan da mi ne možemo preskočiti sve te faze razvoja i jednostavno se priključiti svim tim razvijenim evropskim zemljama.

Nema privatizacije bez restitucije

MISLIM DA LIJUDI U SVIM zemljama gde je privatizacija bila ili je još u toku, ili gde tek treba da počne, kao što je kod nas, ljudi nisu sasvim sigurni ni šta je to. Ako se ne plasira dobro u javnosti i nema koncept koji je razumljiv, privatizacija dobija ideološke primeće. Čim dobije ideološke primeće ona postaje opasnost, tretira se kao opasnost. Mi zasada imamo privatizaciju koja je na neki način pandan nacionalizaciji odnosno ekspropriaciji kada su dolazili komunisti na vlast, od Oktobarske revolucije pa posle Drugog svetskog rata u drugim zemljama, i uzimali imovinu vlasnicima zato što su buržoazija. Sada imamo drugačiju priču, obrnuto ogledalo, a to je da se nekim novim vlasnicima takode oduzima imovina. Razlika između ovih dva oduzimanja imovine jeste što su ono bili stvarni vlasnici, legalni vlasnici, i što je to izvedeno revolucionarno. Ovde bi to trebalo da bude urađeno legalno, a vlasnici nisu sasvim sigurni da su uopšte bili vlasnici. Stoga je privatizacija u zemljama u tranziciji veoma specifičan fenomen, i on hteli ili ne hteli dobija jednu implikaciju, bar u podvesti ljudi, da je to nešto usmereno protiv njihovih interesa, nešto što će ih gurnuti na marginu odlučivanja. I ljudi jednostavno, ako pitate prosečnog proletera, misle da je privatizacija nešto što se izvodi samo u postsocijalističkim zemljama. Oni ne znaju da je to praksa

ekonomski intervencije i u industrijskim zemljama i u zemljama u razvoju.

Mi smo kao sindikat dokument o privatizaciji izdali još 1994. godine. Jednostavno smo reagovali, tada je povod za taj dokument bio zakon o revalorizaciji. I imali smo veoma negativne odjeke jer su u onoj prvoj Markovićevoj privatizaciji, koja je bila stopostotno insajderska, ljudi stekli neki osećaj da nisu ništa izgubili, praktično su samo zamenili uloge, nisu sad više samo samoupravljači, nego vlasnici-samoupravljači. To je, naravno, veoma pogrešno i neiz-

vodljivo. Te dve stvari ne mogu da se pomire. I pošto je tada jednim zakonom srušena jedna pozicija i stvoreni su preduslovi da ljudi misle kako je privatizacija trik da se neko prevari, a da nekome krne nabolje, mi smo počeli intenzivno time da se bavimo, i to je 1994. godine bio bio naš prvi dokument. Ono što je bitno u tom dokumentu jesu dva elementa od kojih ni danas ne odustajemo. Tad je to

bilo šokantno za mnoge. Mi smo tada rekli da smo u nekim situacijama spremni da damo fabriku za jednu marku, ako se posle toga rodi proizvodnja. Druga stvar je, rekli smo: nema privatizacije bez restitucije. Mi ne želimo da privatizujemo nešto što već ima vlasnika i ne želimo da na taj način aminujemo nešto što je učinjeno u nekakvoj revoluciji bez obzira na to da li smo mi učestvovali u revoluciji dobrovoljno ili smo bili primorani da učestvujemo u njoj. Prema tome, mi ne želimo da privatizujemo ovu zgradu ako se zna da ona ima vlasnika; ako je vlasnik umro, ima naslednike. Dakle, da vidimo šta je to stvorenno posle revolucije i samo se to može privatizovati jer to može da bude subjekat i objekat privatizacije.

I jedna mala odbrana onoga što je ministar Vlahović rekao oko samoupravljačkog mentaliteta: ja ne bih to tako čisto jednom velikom metlom, jer onda čis- tim i neka dostignuća iz razvijenih tržišnih ekonomija i demokratija gde samoupravljanje postoji na sasvim drugačiji način i vrlo je efikasan deo ekonomskog i političkog sistema. To su razni oblici participacije radnika. Iako to sve upakujemo u samoupravljanje pa skojimo na scene, mislim da ćemo svi biti osetčeni pre ili kasnije. I onda bolje da vidimo šta smo mi to pogrešno pakovali pod samoupravljanje i šta je dalo negativne rezultate, a što u stvari pod imenom samoupravljanja u drugim jezicima i drugim ekonomijama ima značenje, i da to iskoristimo.

Koji je model privatizacije potreban Srbiji

Poklanjanje ili prodaja imovine

Počeo sam da se bavim ekonomijom pre dvadeset pet godina, i tokom 50-ih, 60-ih, 70-ih i 80-ih, madarski, češki, slovački i poljski, čak i sovjetski ekonomisti proveli su veliki deo svoje profesionalne karijere sledeći i istražujući jugoslovensko iskustvo. Jugoslavija je tada bila pionir u bivšim socijalističkim ekonomskim sistemima, a sve ostale socijalističke zemlje pokušavale su da uče iz jugoslovenskog iskustva. Trideset godina kasnije imamo potpuno drugaciju situaciju. Sada mi vraćamo dug jugoslovenskim ekonomistima delec sa vama iskustvo naših privreda iz kasnih osamdesetih i ranih devadesetih, kada smo imali sreće da odemо dalje pre vas.

Pre više od deset godina, 1989. do 1991, vodila se žestoka rasprava među istočnoevropskim ekonomistima o tome kako privatizovati njihove privrede. Postojala su osnovni dva pristupa: prodati ili pokloniti. Pristup "pokloniti" imao je dve varijante: pokloniti gradanima ili pokloniti zaposlenima. Prvi pristup, pokloniti privredu gradanima, famozni je češki model vaučerske tijekuponske privatizacije. To je bio prvi način poklanjanja državne ili društvene imovine svim gradanima zemlje. Taj pristup predložili su neki poljski ekonomisti i prihvatali su ga češka vlada sa Vaclavom Klausom na čelu i neki veoma poznati češki ekonomisti. Neke druge države su ovaj model privredne parcialjno.

Dругi pristup, pokloniti imovinu zaposlenima tj. radnicima, primjenjen je u Rusiji, ali je snažno uticao na privatizaciju u Hrvatskoj i Sloveniji. Treći osnovni način je ne pokloniti – već prodati. Ovaj model su snažno za-stupali madarski ekonomisti, uključuju-

jući i mene, i primjenjen je u Madarskoj.

Razlozi su bili više pragmatične nego praktične prirode. Kao prvo, bio nam je potreban novac jer je Madarska bila vrlo zadužena zemlja, ali smo smatrali da nam u firmama treba jak i sposoban menadžment, i da ako poklonimo državnu ili društvenu svojinu radnicima ili gradanima nećemo imati jaku upravljačku strukturu, nećemo imati dodatne investicije i nećemo imati pristup na stranu tržišta. Zato je Madarska u samom početku odlučila da izbegne bilo koji oblik vaučerske privatizacije i da striktno ograniči vlasničku participaciju zaposlenih.

Pitanje je da li se alokacija imovine posmatra iz ugla pravde i mišljenje mnogih zapadnih i istočnih ekonomista koji su u početku podržavali vaučersku privatizaciju, ali su prateći iskustva i rezultate npr. češkog i madarskog modela došli do zaključka da nisu bili u pravu kada su podržavali vaučerski model privatizacije. Džefri Saks, vodeći američki ekspert za pitanja tranzicije, ili Ivan Mikloš, vodeći ekonomista u slovačkoj vladi, promenili su tokom godina mišljenje. To su ukratko tranziciona iskustva nekih istočnoevropskih privreda.

Madarska je uspešna u sledećem smislu. Ako se posmatra samo privatizacioni prihod, više od 50% ostvareno je u zapadnim valutama, što znači da su stranii vlasnici, tj. kupci, imali najizačajniji ulog u procesu privatizacije. Oni su osim novca doneli dobru volju, dobar menadžment i dodatne investicije. To je razlog što u poslednjih pet do šest godina veći deo madarskog izvoza dolazi od strateški privatizovanih kompanija ili potpuno novih preduzeća. Zato mislim da je ovaj model privatizacije zaista najbolji i najuspešniji.

MAJ 2001

VRIJE
IZAZOVA

Za prodaju je potrebno dvoje

MILIĆ MILOVANOVIĆ:

Madarška je postigla zaista najbolje rezultate u tranziciji po svim pokazateljima, uključujući najnovije analize Evropske banke za obnovu i razvoj, Makedonskog monetarnog fonda, Svetske banke. Dakle, taj model zaista ima prednosti i možemo teorijski i lako dokazati da je bolji od modela vaučerske privatizacije. Ali, ostaje praktično pitanje da li je to iskustvo ponovljivo. Mi zaista vidimo sada sve dobre strane tog modela analizirajući madarsko iskustvo, ali pitanje je da li to iskustvo može da se ponovi u nekoj drugoj zemlji, u zemlji potpuno drugačije tradicije i, slobodan sam da kažem, i drugačije kulture.

Nebojša je spomenuo između ostalog nezavisno sudstvo. Zaista, nezavisno sudstvo je veoma važan element u ovoj vrsti privatizacije. Jer, ako nemate nezavisno sudstvo a dolazi do sporova između investitora, s jedne strane, i države koja je prodala sa druge, onda ste u velikim problemima. Ako jednom tu pogresite, sledeći investitori neće doći. Meni se čini da mi nemamo još nezavisno sudstvo.

DIMITRIJE BOAROV:

Gospodine Čanak, ove se stalno govorio o prodaji kao boljem načinu. Ia ču sada pojednostaviti stvari. Može se stvar posmatrati i ovako – ko prodaje u vaučerskoj privatizaciji? Zašto se polazi od toga da su ti radnici koji su stekli sitne deonice na drustveni kapital, losi prodavci? Zasto je država bolji prodavač?

BRANISLAV ČANAK:

Pa, pre svega, posao radnika nije da time trguju. Nazlost, imamo loše iskustvo, recimo od ruskih radikalika koji su prodavali za flasu votke. Imamo iskustva i u Češkoj da banke nisu bile privatizovane, a deo tih vaučera završio je u njihovim trezorima, jer je ljudima bio potreban kes da bi pokrenuli neki biznis, pa je dobar deo prve talasa privatizacije u Češkoj praktično završio

nazad u bankama koje još nisu bile privatizovane. Sve se vratilo nazad. Ne sve, deo toga. Prema tome, svuda postoje nedorečenosti, i sigurno će ih biti u našoj privatizaciji. Niko nije izveo savršenu privatizaciju. Mislim da je to i teorijski nemoguće. Ne postoje okolnosti. Više okolnosti je neophodno u vreme privatizacije, a niko do sada nije ih sve obezbedio. Prema tome, važan je konsenzus ekonomskog prirode da se skupi što više tih povoljnih okolnosti za uspeh privatizacije, ali potrebne su i političke okolnosti. Konačno, privatizacija bez drugih pratećih reformi nema nikakve efekte, odnosno može lako imati negativne efekte.

Dakle, u ovom našem slučaju mi ne znamo koji će segmenti ekonomskih reformi pratići ovu privatizaciju. Pogotovo smo zainteresovani da vidimo kakva će biti socijalna dimenzija privatizacije i šta se priprema u zakonodavstvu da se umanjui neminovni negativan socijalni efekat privatizacije.

DIMITRIJE BOAROV:

Dovoljite mi da iskoristim ovu zgodu i da ministru Vlahoviću postavim s tim u vezi dva pitanja. Za prodaju je potrebno dvoje. Jer, ako nemate onoga ko hoće da kupi, imate samo prodavca. To zna svaki prodavac semenki. Na osnovu čega vi gajite uverenje da će prednosti modela prodaje načići na odaziv među strateškim partnerima, potencijalnim strateškim partnerima? I kome će ti strateški partneri uplaćivati novac? Kako će taj novac biti upotrebljen, ili bolje rečeno redistribuiran?

ALEKSANDAR VLAVOVIĆ:

Mislim da je opravdana bojavica da neće biti toliko strateških partnera koliko je nama potrebno, to jest da neće biti toliko kupaca koliko ih je bilo u Madarskoj.

Kada govorimo o strateškom partneru, mi nijednog česa ne isključujemo grupe radnika, menadžment iz malih i srednjih preduzeća. Oni su za tas-

kode ravnopravan strateški partner, normalno ukoliko se pojave sa ponudom koja će biti konkurentna. Isto tako, ovim zakonom ćemo predviđati da takve ponude koje dolaze iz preduzeća, ali ovog puta ne besplatne nego ponude koje će imati neku svoju novčanu težinu, budu otplaćivane u malo dužem vremenskom periodu. To je stvar ugovora. Ne mora da bude plaćeno odjednom.

Znači, kada pričamo o malim i srednjim preduzećima, a njih je najviše – ne zaboravite da u ovoj zemlji ima negde oko 300 velikih preduzeća, a sva ostala su u kategoriji malih i srednjih – tu je za nas strateški partner i grupa radnika i menadžment koji zajedno sa grupom radnika može da participira.

Mi zadržavamo i dalje pravo participacije radnika u svojini i to besplatne participacije. Ključna promena je što mi sa većinskim prelazim na manjinsku podelicu kapitala, i mislim da je to sasvim opravданo.

Ako govorimo o ovim strateškim partnerima, a to su inozemni investitori koji ovde dolaze i kupuju preduzeće, a Poljska je imala nekih 350 takvih dijlova (Poljska je odprilike četiri puta veća nego Jugoslavija) mi očekujem da ćemo u narednom periodu kada je u pitanju drustveni partner imati 150 takvih velikih tendera. Ne više, ali 150 dobrih strateških partnera koji će pre svega investirati u preduzeće.

Hajde da se vratimo sad korak unazad – šta je cilj privatizacije koja se nude po ovom konceptu, koji je, uzgred, i našlaške kritikovati zato što se zasniva na principu efikasnosti, a princip pravednosti možda stavљa u stramu (mada je pitanje da li je taj princip pravednosti staticka kategorija ili se dinamički posmatra). Cilj je sto je moguće više inozemnih investicija, ali se slazem sa gospodinom Čankom da će mnoga naša preduzeća da se prodaju za jedan dolar. I neka se prodaju za jedan dolar ako dobijemo dobrog vlasnika koji će investirati novac i pokrenuti ili podići tehničko-tehnološki nivo tih preduzeća.

Da li je moguće od jednog velikog neuspješnog preduzeća napraviti stotinak manjih uspešnih preduzeća? Da li je moguće ući u rasprodaju imovine i stvoriti materijalnu bazu za mala i srednja preduzeća? Apsolutno je moguće. Samo je za nas nezamislivo da se

tako nešto može desiti i da firma koja ima ime 40 godina staro ne može da uđe u proces likvidacije i rasparčavanja imovine da bi se na taj način napravila materijalna baza za nastanak novih preduzeća. To se, između ostalog, desilo i u Madarskoj. Ja sam rekao na početku: strateški cilj je promena strukture privrede. I zato ulazimo sa jednim ofanzivnim konceptom privatizacije. I zato moramo da imamo jak socijalni, rekao bih tranzicijski fond. Pošto ne može da se uspostavi absolutna synchronizacija između loših efekata privatizacije i razvoja novih preduzeća koja treba da doprinese toj izmenjenoj strukturi privrede, socijalni, tranzicijski fond biće nam neophodan, jer u Srbiji niko ne bi smeo i neće ostati niti gladan niti bos bez socijalne podrške iz tog fonda.

Deo sredstava koristimo za isplatu stare devizne strednje. Izmedu ostalog i isplatom stare devizne strednje pojačamo materijalnu bazu i za ovaj deo koji se odnosi na socijalna davanja. Deo sredstava ići će za otplatu inozemnih dugova. Jer, kao što sam rekao, postoji veliki broj preduzeća koja imaju svoju stratešku poziciju na tržistu, imaju šta da ponude, ali nisu interesantna jer su prezadužena. Država mora da uđe tu u proces finansijske konsolidacije, ali

statičke, da rastereti bilanse preduzeća od tih velikih dugova i to će uraditi na relaciji Agencije za sanaciju banaka i Agencije za privatizaciju.

I ostatak će se koristiti za druge namene. Tranzicija je jedan vrlo, vrlo turbulentan proces. Dok ne dodemo do stabilne ekonomije mi ćemo morati da aktiviramo sredstva koja ćemo na ovaj način prikupiti.

I još jednom napominjem – nije nam cilj maksimizacija prihoda nego nam je cilj maksimizacija investicija u preduzeću strateskog vlasnika. I to može uraditi tenderima i kontrolisanem više kriterijuma.

NEBOJŠA MEDOJEVIĆ:

Ja sam svojom prvom diskusijom upravo htio da kažem da nemam jednostavnih rješenja, nema tvrdih rješenja. Dakle, ne može se konstatovati čak ni sa stručno ozbiljnom vjerovatnoćom da je bilo sta od ovoga što mi pričamo tačno. Svi ovde od nas koliko nas ima – kad posmatrate proces kao ekonomski tehnokrat u uvjek ćete reći: pa da, najvažnije je efikasno, pa ko prezvi. Najefikasnije je zatrbiti sve gubitake u Srbiji. Ali ne možete zatrbiti Elektroprivrediciju, Elektroprivredu, koja je inače najveći gubitak u Srbiji. Ovdje je princip socijalna pravednost, nije to pravda ona Robe-

Koји је модел приватизације потребан Србији

siderova. Ovdje se govori o neophodnoj komponenti za uspeh tranzicije. Zašto? Zato što, ne zaboravimo, imamo gradane koji su deset godina sistematski pljačkani, varani, ubijani i maltretirani. Dominantno raspoloženje grada Srbijske danas jeste nepodnošljivi osjećaj nepravde.

To je nešto ključno što niste imali u Poljskoj. Imali ste u Madarskoj kao rezultat komunizma. Kad je pao Berlinski zid zavladala je euforija. Ljudi su bili spremni da oprštaju novog vlasti. Ja sam bila tada i u Madarskoj i u Češkoj. Oni su

KO ĆE DOBITI PARE OD PRODAJE CEMENTARE

bili toliko oduševljeni što je Berlinski zid pao da su bili spremni da trpe neki niz godina i greske i eksperimenti takozvanih privatizacionih eksperata. Ali pazite, ovde imate jednu dijametalno suprotnu poziciju – danas su dugovi srpske ekonomije, akumulirani poslednjih pet-šest godina deset milijardi maraka. Nedostajući dugoročni kapital za finansiranje obrtnih sredstava iznosi negde oko sedam milijardi maraka. Ovo gorovim iz bilansa. Stanje u realnom životu još je gore.

Dakle, imate inostrani dug koji se kreće od 14 milijardi dolara, pa ne znate, gospodin Dragaš pominje preko 30 milijardi dolara. Imate u bilansima vrijednost srpske ekonomije koja je sada 12 milijardi maraka sve zajedno. Dakle, imate jednu katastrofu, i ne možete se ponašati kao – deset godina nije se ništa dešavalo i sad idemo iz one pozicije 1989. godine. Desila se upravo ova dinamička komponenta – sve je pojedeno.

Situacija u Srbiji danas je otrplike ovakva – imate loša preduzeća bez para i loše momke sa parama. U toj varijanti, ako organizujete samo komercijalnu privatizaciju pojavit će se takozvani stock slow problem, da imate mnogo veću ponudu nego što je tražnja. U Poljskoj i Češkoj to je bilo i do deset puta, a u Srbiji mislim da je i dvadeset puta, to je moja spekulacija. Dakle, ako vi organizujete tako masovnu komercijalnu privatizaciju i ponudite preduzeća koja zasluzuju da idu na tender. To nije nikakva odluka.

ALEKSANDAR VLAVOVIĆ:

To je konstatovanje činjeničnog stanja da imamo taj broj velikih preduzeća koja zasluzuju da idu na tender. To nije nikakva odluka.

NEBOJŠA MEDOJEVIĆ:

Slažem se, ali vi ste to konstatovali, i to je odluka. Nije to moja odluka ili vaša. To je odluka Vlade. Uvijek je to odluka Vlade.

ALEKSANDAR VLAVOVIĆ:

Ne, to je činjenično stanje, odnos malih, velikih i srednjih preduzeća u Srbiji.

NEBOJŠA MEDOJEVIĆ:

Ne, ne, ja vam kažem da se privatizacija kompletno odvija nekim odlukama. Vi sjednete, dogovorite se i kažete: sad ćemo ovo preduzeće ovako, ovo ovako, ono onako, dakle imate grupu ljudi koja donosi odluke od strateškog značaja za budućnost. Kod grada se pojavljuju dva straha. Prvo, da li je ovo što gospodin Vlavorić govorio zaista tako. Biće ovako, biće onako... Da li je to zaista tako? I drugi strah, da li će ova grupa na vlasti iskoristiti nedostatak kontrolnih mehanizama da iskoristi tranziciju za lično bogatje?

Da biste eliminisali destruktivni potencijal tih strahova i pridobili javnost za privatizaciju morate da uradite dvije stvari: da obezbjedite neposrednu participaciju, grada u procesu što je više moguće, i da otvorite vaš knjige. Dakle, da grada, nevladine organizacije, medije, strane stručnjake pozovete kao partnera da prate svaki vaš korak. To su dva ključna trenutka da biste dobili povjerenje grada, jer ćete ga u suprotnom izgubiti povjerenje grada i izgubiće na izborima sljedeći put.

DIMITRIJA BOAROV:

Dobro, dozvolite, samo da ja podsetim da gospodin Vlavorić govorio uime jedne koalicije koja je dobila ogromnu većinu na izborima. Znači, dobila je pravo da bude u pravu, da je to tako.

ALEKSANDAR VLAVOVIĆ:

To nije tačno.

NEBOJŠA MEDOJEVIĆ:

Pa dobro, imate političku odluku.

Koji je model privatizacije potreban Srbiji

Medojeviću. Prvo, ne radi se o malom broju ljudi koji su doneli ovaku odluku. Naprotiv, radi se o velikom krugu ljudi koji su učestvovali u pripremi ovog koncepta. A iza toga u vrlo intenzivnoj kampanji koju smo sproveli da bismo uopšte upoznali narod, odnosno pre svega one koji će u tome participirati. Mi smo razgovarali sa gospodinom koji je upravo vodio privatizaciju u Madarskoj, razgovarali smo sa gospodinom Simonetijem o prednostima i nedostacima insajderskog modela i na licu mesta od njega dobili odgovor kad je u pitanju model slovenačke privatizacije, razgovarali smo sa gospodinom iz Poljske koji je bio direktor Agencije za privatizaciju, gospodinom iz Estonije, gospodinom iz Češke koji nam je rekao: sve, samo ne vačarsku privatizaciju.

Znači, nije ovde bila priča da su se skupila tri ili četiri čoveka ili petoro ljudi koji su seli i rekli: evo, sad mi nešto novo da napravimo, nego je bila ideja: da pita-

mo ljudje koji su na tome radili koji je najbolji koncept. A onda smo razgovaravali i sa domaćim ekspertima. Jedni se slažu, drugi se ne slažu, što je sasvim normalno.

Druga stvar, loši momci koji imaju pare i veliki broj preduzeća koja nemaju para, pa ja sad vas pitam da li će loši momci sa parama koje su stekli tako kako su stekli, i još ih nisu legalizovali, izazi da kupe firmu na tenderu ili aukciji gde moraju da se pokažu imenom i prezimenom ili će loši momci da aktiviraju svoj novac u sekundarnom prometu kupujući akcije od radnika? Siguran sam da će ovo drugo da se desi. I zbog toga insajderska privatizacija nije dobra jer nama ne trebaju loši momci sa parama sutra da vode preduzeća jer neće ni znati da ih vode, nego nam trebaju strateški partneri koji dolaze iz iste industrije sa istom tradicijom.

Treća stvar je transparentnost cele priče. Potpuno se slažem. Ovo ima šanse

da uspe ako je potpuno transparentno. Mi smo u zakon ugradili dve stvari koje niti jedan zakon nije imao – parlamentarna komisija sastavljena ne samo od DOS-a nego i od drugih stranaka u svakom trenutku može da traži kompletну dokumentaciju o privatizaciji. Slediće stvar – internet sajtovi, specijalna televizija, štampa, informacije da bi onaj u Subotici znao da firma iz Vranja kreće u privatizaciju, a ne kao do sada oglasa se u "Službenom glasniku", pa uveče neko čita pred spavanje "Službeni glasnik" da bi video da je u Vranju neka firma započela privatizaciju.

Informacije će dobiti sve zainteresovane grupe sindikati, komore, svaki u tome učestvuje. Mi ćemo maksimizirati transparentnost, a kad imamo maksimalnu javnost, imam tehnikе koje jednostavno sprečavaju korupciju – aukcija i tender. Nama trebaju samo faktički kontrolni mehanizmi da te aukcije ne budu unapred dogovorene. I to imamo.

PITANJA IZ PUBLIKE

Pravedna ili efikasna denacionalizacija

ALEKSANDAR VLAVOVIĆ:

Izrada novog koncepta privatizacije jeste ono što nas u ovom trenutku najviše interesuje budući da će zakon o privatizaciji doći pre zakona o denacionalizaciji. Ovim zakonom o privatizaciji predviđena je privatizacija svih subjekata koji ostvaruju profit i gubitak onih koji posluju na profitnoj osnovi. I nama je jasno da je moguće da će se privatizacijom obuhvatiti i ona preduzeća, pre svega u industriji, koja su bila predmet nacionalizacije zakonima od 1944. godine pa nadalje.

Postavlja se pitanje kako rešiti problem denacionalizacije odnosno restitucije. Tipičan primer su štofara iz Paraćina i mnoge šećerane koje su nacionalizovane 1944/45. Mi možemo da posegnemo za jednim rešenjem koje je naizgled najlakše, a to je da sve firme u međuvremenu sve propalo, kao što većina tih preduzeća danas i jeste sa negativnim kapitalom.

Sledeća stvar je da smo, ukoliko

otvorimo pitanje svojine makar na jednom preduzeću, otvorili neopravданo rizik u vezi sa svojinom nad celom srpskom ekonomijom, i time digli rizik investiranja i faktički poslali jednu veoma negativnu poruku međunarodnoj investitorskoj javnosti da u Jugoslaviji, odnosno Srbiji, zapravo nije rešeno pitanje svojine. U vezi s tim predlažemo (daleko ne govorim o stanovinama, ne govorim o kućama, ne govorim o poljoprivrednom zemljištu, govorim isključivo o preduzećima koji će biti predmet privatizacije) da se vlasnici obestate u novcu. Ako je firma koja je nacionalizovana 1944. ili 1945. godine vredela tri miliona maraka, ili pet miliona, to se dà lako izračunati; nakon budskog utvrđivanja ko je zapravo vlasnik, ko je naslednik, da li je to taj pravi naslednik, i nakon utvrđivanja ove procenjene vrednosti koju treba uvećati za rentu od 1945. godine na ovom, i uimanjiti za sve investicije koje su se desile od 1945. godine na ovom, dodemo do neke sume od pet-šest miliona maraka, i isplatimo je u kész iz privatizacionih prihoda; na taj način smo obestetili vlasnike u novcu, a novac je najlakvidnija imovina. Ispravili smo istorijsku nepravdu, i nismo time ugrozili razvoj i budućnost ove zemlje jer nismo podigli rizik investiranja.

MAJ 2001

NEVIM
izazova

DIMITRIJE BOAROV:

Mislim da je ovo prilika da čujemo i gospodina Bauera, da nam kaže kako je to izvedeno u susednoj Madarskoj.

TAMAS BAUER:

Madarska je zemlja u kojoj restitucija nije bila primenjena osim u slučaju crkvene imovine. Umesto restitucije, primenjen je zakon o kompenzaciji. Teško je reći ko je zaista bio nekadašnji

vlasnik. Postojaо je vlasnik pre rata, za vreme rata i posle rata. Postavlja se pitanje ko je originalni vlasnik kome treba vratiti imovinu. Znači, postoji više različitih vlasnika iste imovine. Postojali su i drugi, tehnički razlozi. Zato je u Madarskoj doneta odluka da se restitucija ne primeni, sa izuzetkom parcialne restitucije nekadašnje crkvene imovine, već da se na neki način obrije imovinu koju je država nacionalizovala. Kompenzacija je bila izrazito degresivna, vlasnici najmanjih nacionalizovanih delova imovine (npr. kuće) mogli su dobiti najveći deo toga natrag dok su vlasnici najvećih npr. industrijskih postrojenja, mogli dobiti natrag samo deo svoje nekadašnje imovine. Ali, svakog dobiti neki deo kompenzacije u formi kompenzacionalnih vaučera, koji su mogli biti upotrebljeni za kupovinu državne ili drustvene imovine u procesu privatizacije, mogli su se prodati ili, u slučaju starijih ljudi, pretvoriti u mesečne isplate. Mislim da to nije bilo odlično rešenje, ali je bilo svakako jedno od najmanje loših. Postojan jedan problem za koji mislim da je rešen bolje u Češkoj nego u Madarskoj,

a to je problem nacionalizovanih kuća koje još postoje. Kuće i zgrade u državnom vlasništvu u Madarskoj su prodate u glavnom ljudima koji žive u njima. Ovo zvuči kao pravedno rešenje ali ljudi koji žive u zgradama i kućama uglavnom nemaju novca da ulože i obnovi te zgrade. U češkom slučaju kuće i zgrade u glavnom su vraćene bivšim vlasnicima, koji su ih zatim prodali nekom drugom

doći i ni cent dati za ovaku privatizaciju zemlje. Može se dogoditi nesto drugo, o čemu je gospodin Medojević govorio i čega se mi plašim – da neki momci iz još neidentifikovanih izvora pokušaju nešto da kupuju. Nesrećnim sticanjem okolnosti srpska vlada je odlučila da izgradi hotel Seraton tamo negde kod Kalemeđana na njegovom placu. I šta se dogodilo? Pre 48 sati obavestila je Seraton i američku vladu. Kako izgleda srpska vlada u očima nekih ozbiljnijih investitora? Da ne nabrajam. Dakle, osnovno pitanje i dalje ostaje. Ono što sam u gospodinu Vlahoviću u jednom razgovoru koji smo imali predložio: ako želite da prodate 54 preduzeća ili 50 preduzeća koja imaju svoje vlasnike (a znate recimo ko je vlasnik Cementare u Beočinu – Cemento velika firma iz Ciriha), konsultujte te nekadašnje vlasnike i uključite ih u proces privatizacije kao partnera.

NEBOJŠA MEDOJEVIĆ:

Jedan primer je Nikšićka pivara, da vidite kako ima investicija i sa neřešenim pitanjima restitucije. Dakle, belgijska kompanija Interbru, kad je sklapala ugovor o kupoprodaji 60 odsto akcija, u jednom aneksu je rekla da ona kupuje kontrolni paket akcija Nikšićke pivare, kao što znate, za koju postoe originalni vlasnici od prije Drugog svjetskog rata, koji su tražili 30 odsto participacije u novom kapitalu u procjeni kapitala kao znak dobre volje, da uveća vrijednost kapitala za to i da se njima podjeli. Znate sta je uradio Belga? Vrlo prsto, rekao je: sve obaveze iz oblasti restitucije preuzeće Vlade Crne Gore. On je sebe isključio iz obaveza, imate dakle da vaše obaveze i vas odnos tražite sa Vladom Crne Gore. Tako da to nije baš glavni problem. Imat ćete nečin da se to reši.

DIMITRIJE BOAROV:

Počeli smo razgovor o vlasnicima kojima je davno oduzeta imovina. Da li ćemo imati novi krug ljudi koji misle da su postali vlasnici nečeg a biće im oduzeto vlasništvo nad preduzećima koja oni misle da su stekli po Markovićevom zakonu o privatizaciji, pa onda po srpskom zakonu, pa revidiranom itd. Kažite, gospodine Vlahoviću, ukratko, a ja ću zamoliti druge učesnike da kažu šta će biti sa ovim vlasnicima i kvazivlasnicima koji su stekli vlasništvo uglavnom

kužu sledeće: nijedan investitor neće

nom po insajderskom sistemu?

ALEKSANDAR VLAHOVIC:

Pa neće biti ništa. Oni će imati te deonice koje su stekli. Ja sam više puta naglasio da je naš cilj da smanjujemo rizik investiranja i da smanjenjem rizika u vezi sa svojinom zapravo smanjujemo sveobuhvatni rizik investiranja u zemlji. Ti vlasnici koji su stekli akcije besplatnom podelom ili kupovinom sa popustom i dalje će ostati vlasnici. Mi ćemo im omogućiti da sa tim akcijama raspolažu slobodno i da rade ono što im je volja, da trguju u sekundarnom prometu, poklanjuju akcije, da ih buče ako ne žele da ih imaju. To je zapravo paradigma prethodnog sistema – podjeljene su akcije a zabranjen je njihov promet. Država je – je li – pametnija i bolje zna nego akcionari šta bi trebalo sa njima raditi. Molim vas, ako ste nekom podelili akcije, dozvolite mu da sa tim akcijama radi sutra šta god hoće. Odlažao se problem i odlagala se istina koja je svima bila jasna, pa se na, baide uslovno da kažem test prodajama vrlo jasno videlo kolika je ta vrednost društvenog kapitala koja je tako besplatno podjeljena, i tako su se pojavljivali oni diskonti od 90-95 odsto u prometu, o kojima sam prethodno govorio.

Dakle, da napokon bude jasno, nijedna odredba, nijedan član zakona ne postoji u novom zakonu a da ima retroaktivno dejstvo. Ko god je stekao akcije, ima akcije.

NEBOJŠA MEDOJEVIĆ:

Mogu da iznesem moj lični stav o pitanju restitucije. Kao i odnos prema privatizaciji, to je odnos jedne političke elite prema demontažu sistema komunističke vladavine, zasnovanog na monopolima na istinu, na silu i na pare, a kad kazem, pare podrazumijevam i budžet i imovinu, tako i restituciju. Dakle, to je prvi test da li je jedna politička elita zaista kremlja da račisti sa komunizmom kao sistemom vladanja zasnovanom na sili i nepravdi.

Proces restitucije je veoma složen iz prostog razloga što niti mi više nismo isti od pre 20 godina. Tako mi imovina nije ista kao ona sto je bila onda oduzeta, ali ja se zalažem za to da se riješi principielfnim putem. Recimo, krajnje je nepravljivo u Budvi slučaj placa porez Jadranskog sumra koji je oduzet kao likvadra, i sad je livada. Ranije je bio vla-

sništvo Nebojše Medojevića (ovo uzimam figurativno, inače ja nemam ništa od vlasništva), sad je vlasništvo opštine Budva. I sad pazite, opština Budva prodaje taj plac po hiljadu maraka, ili 50, ili 100 maraka, i onda uzme te pare, a onda republička vlada usvoji zakon o restituciji kojim utvrđi maksimalnu kompenzaciju na 300.000 maraka. I onda, čovjek koji je naslednik gleda kako optima prodaja njegovu imovinu koja je u istom stanju kao kada je bila oduzeta za tri miliona maraka (ovo je istina suma), a vlada mu predlaže kompenzaciju od 300.000 maraka.

Ne postoji niti logično objašnjenje. Dakle, ono sto je u fizičkom stanju nepronjemljeno u odnosu na dan kada je oduzeto treba da se vrati u fizičkom obliku. Za ono sto se ne može vratiti, kao što su škole, bolnice, preduzeća, model koji je ministar izložio meni djeluje racionalno. Dakle, da se iz privatizacionih prihoda kompenziraju bivši vlasnici preduzeća. Ali, ja sam recimo za to da se lijudima vrati pravo svojine a da se ugo-

stina, vi ubirate tu rentu. Dakle, nema nikakve potrebe da vam se vlasništvo ne vrati, ali da se ugovorom ospori vase pravo da srušite školu i otvorite noćni klub.

Naprosto jedan novi socijalni dogovor između potencijalno oštećenih ljudi i političke elite koja bi trebalo da sproveđe nešto što će biti u budućnosti. Ako se stalno budete vraćati na prošlost i stalno tražili sto postao pravedan proces, tu se slazeš, izgubice... i romano vrijeme. A pazite, Srbija danas nije kao i Crna Gora. Nije u poziciji da troši ogromno vrijeme u diskutovanju oko svih detalja. Trebi napraviti generalni socijalni okvir, pružiti ruke i obezbediti da vlada ne krade i ne laže. Dakle, samo to dvoje. I onda naprijed, pa dokle stignemo.

MILICA EJDUS:

Ja bih se nadovezala na ove probleme, ali ne bih preskakala poslovni prostor. Prilikom nacionalizacije Titova vlast je to uzela, i to nije bilo nicije. Titular koji je upravljao bila je opština. Kako

smo pomalo svi mi Srbi, na žalost ili na sreću, pomalo levičari, to smo progutali. Kako ćemo sad da progutamo da ja, recimo, prolazim pored lokala mog pradeda, odnosno mog dede i oca i da sad neko drugi to kupuje?

ALEKSANDAR VLAHOVIC:

Ja imam samo jedan komentar: zašto sam se danas krenuo da iskoristim na preduzeću? Zato što se učesnici ugovora, pravilno, predložili da se ugovori načinju ovakvi...

MILICA EJDUS:

To će se prodati dok vi izglasate vaš zakon, a ja ću to sve gledati. Ali pitanje je zašto je dosvaka vlast zadržala Miloševićev zakon od 1997. ili 1998. da poslovni prostor koji je bio ničiji, nije bio paragraf u zakonu, postane vlasništvo Republike Srbije. Zadržala je taj zakon. Znači, Miloševićev zakon je bio dobar. Pa da revidiramo celu stvar.

Gospodin GUZINA, ekonomista:

Madarska, zemlja sa deset miliona stanovnika, bila je na kraju sloma socijalizma i Berlinskog zida dužna deset milijardi dolara svetu. To se smatralo visokom zaduženošću mereno per capita. Danas je zaduženost Madarske, ako je moj podatak tačan, 30 milijardi dolara. Najzaduženija zemlja sveta per capita. Mi imamo u narodu jednu izreku da je ruka koja daje iznad ruke koja prima, pa pitam kako se to neormno zaduženje i priliv stranog kapitala odrazilo na nacionalni suverenitet Madarske na bazi istaknute posljednje deset godina?

TAMAS BAUER:

Taj problem je vrlo važan za Madarsku i njenu ekonomsku politiku. Istina je da je Madarska bila najzaduženija zemlja čija je vlada moralala da tim da se

bori tokom 80-ih i početkom 90-ih godina. Sredinom 90-ih Madarska je ubrzala privatizaciju velikih firmi, uključujući telekom, elektroprivrednu i druge. I ceo prihod od ovih privatizacija usmeren je na umaranje tj. vraćanje duga. Tako je neto dug Madarska znatno smanjen na oko šest milijardi dolara. I kao posledica toga Madarska više ne spada u visokozađene zemlje. Sufficit kapitala u poslednjih deset godina u Madarskoj bio je svakide veći od dela duga koji je te godine trebalo da bude vraćen. Vraćanje dugova više nije centralni problem madarske privrede. Što se suverenitetu tiče, danas Madarska planira da ude u Evropsku uniju, a madarska ekonomski politika uveliko zavisi od velikih multinacionalnih kompanija koje posluju na madarskom tržištu. Ekonomski suverenitet je nešto što u sadašnjosti ne postoji. I ne želimo ga, jer koja zemlja ima najveći ekonomski suverenitet u svetu? Severna Koreja!

A najmanje suverena zemlja u tom pogledu je Nemačka, jer je ekonomski visokozavisna od SAD, Japana, Belgije, Holandije itd. I to ne mora da ima nikakve veze sa zaduženošću. I ako nismo zaduženi, ne moramo biti ekonomski suvereni.

KAKO KONTROLISATI PROCES PRIVATIZACIJE

Da li uzeti novac od lopova

DIMITRIJE BOAROV:

Mislim da je idealno pitanje za kraj našeg razgovora da svi učesnici odgovore: šta ćemo sa nepoštenima u privatizaciji? Da li je privatizacija moguća samo sa poštenima?

NEBOJŠA MEDOJEVIĆ:

Ja sam jedan od ljudi koji je u programu Grupa 17, to jest da sam 1997. godine napisao predlog za oporezivanje bogataša; taj model se sada, koliko sam čuo, razdražuje u srpskoj vlasti, nisam još vidio. Dakle, sve je vezano za taj socijalni konzensus. Dakle, imate jednu grupicu dramskih razbojnika – jer to se ne može nazvati ni privatnim vlasnicima ni biznismenima ni bilo kakvim drugim blagim terminima, to je naprosto jedna

gomila bandita koja je opljačkala ovaj narod, koja je iznijela ogromne parvane, a pazite, kriminalci svih tranzisionih zemalja ne nose svoje pare ni u Kinu, ni u Libiju, ni u Kubu, nego u švačarske banke, ne zato što su zidovi na švajcarskim bankama deblji nego zato što je sistem švajcarske države najstabilniji dosad poznati, i garantuje im svojim pravnim mehanizmima zaštitu.

Dakle, ako sada krenete u privatizaciju sa konstatacijom da su ti likovi privatni vlasnici ili poželjni kapitalisti, onda dolazite u situaciju da oni že da iskoriste privatizaciju kao model legalizacije svojih priljivih para i da zadrže kontrolu nad srpskim drustvom blokirajući tranziciju. Imaćete jednu vrstu

klijentelističkog kapitalizma, kakav imate u Rusiji: deset kapitalista koji su pokrali pare na razne načine, svaki od njih ima – vlasnik je preduzeća, vlasnik je banaka, vlasnik je privatnih investicionih fondova, vlasnik je medijске imperije koja je takođe izuzetno važna, vlasnik je ili finansiraju političkih partija i, na kraju, sad sam čuo zadnji trend, počinju da osnivaju fondacije za finansiranje nevladinih organizacija koje se bore za zaštitu ljudskih prava i nepovredivost privatne svojine; gospodin Guzinski je prije nekoliko dana osnovao fond od 25 miliona dolara.

Iako pustite to, Srbija će biti dakle jedna vrsta klijentelističkog kapitalizma u kome je potpuno nebitno ko je na vlasti, a ko nije na vlasti. Sve je vezano u toj jednoj matrici u kojoj se mi krećemo kao zombiji između njih, a oni skidaju kajmak. I što je najvažnije, umesto monopolna dobicek oligopol, koji je još opasniji jer njih deset dogovara sve transakcije. Ako se Srbija sada ne obraćuna do kraja sa tim kapitalistima takozvanim – oporezivanjem imovine, oduzimanjem imovine, to je jedna nova restitucija, ratnih profita ili ratnih monopolija onoga što je došlo iza toga – onda nemate nikakve teorijske šanse za tranziciju. Oni će postavljati vlade, iza njih stajati, upravljati, upravljati ekonomijom, rentirati monopole i dalje nastaviti sa erozijom nacionalnih ekonomskih resursa i sa čitavom tom prićom.

Dakle, da završim konstatacijom – oduzimanje nezakonito, nelegalno, nepoštano, nepravdno stećene imovine finansijskim ajuklama Slobodana Miloševića preduslov je bilo kakve ozbiljne priče o tranziciji srpskog društva iz jednog diktatorskog, neslobodnog, nedemokratskog društva zasnovanog na komunističkoj ideologiji, u društvo zasnovano na gradanskim pravima, pravoj državi i slobodnoj i fer tržišnoj ekonomiji.

BRANISLAV ČANAK:

Osećam se pomalo kao zloban čovek koji je ubacio ovde jednu temu koja je dala pretežnu dimenziju našoj tribini, a to je pitanje restitucije, ali nije mi žao. Kada bih se ponovo našao u tom prilici, ponovo bih to uradio. Ali, evo da budem do kraja zloban pa da ubacim još jednu stvar o kojoj uopšte danas nismo pričali. Mi govorimo o vlasnicima koji

su stekli neka vlasnička prava u prvim ovim privatizacijama, a ne govorimo uopšte o sistemu koji smo imali poslednjih deset godina gde su radnici praktično stekli neka vlasnička prava na osnovu potraživanja. Ja sam prethodnog ministra za privatizaciju, a to je jedini iz Miloševićeva vlasti koji me je ikada primio i poslednji put me primio, Milana Beka, pitaо zašto u aneksu zakona o privatizaciji o proceni imovine preduzeća u pasivi preduzeća ne stoje dugovi prema radnicima. On je rekao: pa dobro, to je istina. Ja sam rekao: pa znate, ta sitnica iznosi 62,5 milijardi maraka od novembra 1990. godine.

Pitao sam ga koliko košta ta vaša privatizacija, sve što treba da privatizuje. On kaže: 60 milijardi. Ja kažem: u redu, dajte nam ključeve, oprštamo vam 2,5 milijarde.

Inače, tog momenta 7,8 milijardi dugova su penzionerima. Zašto se ti dugovi otpisuju? Ko je njih otpisao, kada, na kom mestu i s kim u dogovoru? Znači, to je moja druga zloba danas.

Što se tiče ovih mangupa, bitangi, sekicesa, koji že da uđu u ovaj sistem na mala vrata ili na velika, zavisi kako im se dozvoli, ja sam veoma zabrinut, pogotovo pre neko veće kad sam video u emisiji Radio televizije Srbija da im to ministar policije otvoreno nudи. On je rekao, konkretno, da po onoj staroj jevrejskoj "nemoj me pitati za prvi milion dolara kako sam stekao, a za ostalo me pitaj", pa eto, mogli bi oni to da ulože sada. Znači, on im nudi, ministar policije, da izvrše krivično delo.

MILIĆ MILOVANOVIĆ:

Mnogo pitanja smo pokrenuli, a mnoga pitanja nismo ni dotakli. Restitucija je zaista veliki problem i mnoge zemlje su pokušavale da ga reše, ali nije nadeno pravo rešenje i ne može ni postojati pravo rešenje. Evo, problem restitucije najviše je rešavan u Nemačkoj, Isatočnoj Nemackoj, i do danas nije rešen, uz celokupnu infrastrukturu koja postoji u Nemačkoj i sistem sudstva.

Najvažnije cega ljudi moraju biti svesni jeste da će ovaj zakon doprineti rastu korupcije u ovoj zemlji, zato što su procene koje se daju, Transparency International i ostalih medunarodnih organizacija, jesu subjektivne, i objektivni nivo korupcije u našoj zemlji nije onakav kao što se prikazuje na onoj rang-listi, jer smo mi jedna od najko-

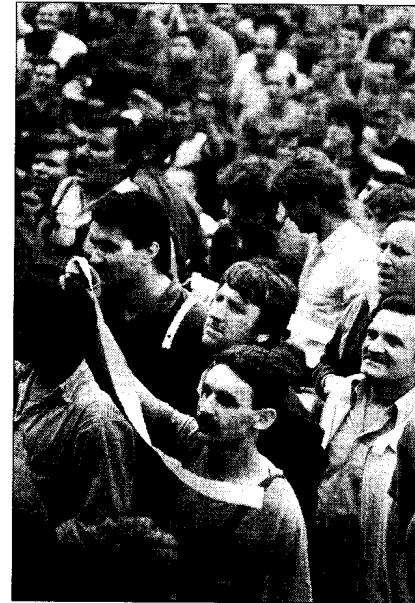
rumpiranijih zemalja. Dakle, može da raste nivo korupcije, i ja očekujem da će da raste.

Smatram da nama nedostaje infrastrukturna za sprovođenje ovakvog zakona o privatizaciji. Mi nemamo dovoljno obrazovanu administraciju koja bi trebala da sproveđe ceo postupak. Ta administracija je devastirana u poslednjih deset godina, a mi nikad nismo ni imali administraciju koja bi bila u stanju da sproveđe tako nešto. I to se, recimo, manifestovalo u privatizaciji istočnonemacke privrede. Projektant je organizacija koja je bila specijalno formirana za privatizaciju, i oni sami nisu uspeli da izduzmu na kraj sa tim problemom, već su morali da angažuju biznis-menne koji su aktivirani na prodaji pojedinačnih preduzeća. Mi takve ljudje nemamo. Moraćemo da uvozimo te ljudje ako želimo da sproveđemo privatizaciju.

Dalje, mi nemamo antikorupcijski zakon. Mi nemamo zakon o konfliktu interesa, pa možemo doći u situaciju, kao što smo već došli, da su nam vodeći političari u upravnim odborima društvenih firmi, što je apsolutno nedopustivo. Znate, kako daobjasnitidu jedna demokratska vlast koristi iste metode vladanja kao i prethodna vlast.

Konkretno, kada se radi o pisanju ovog zakona, ne bih se složio sa vama da se konsultovali stručnu javnost, jer čini mi se da ste pisali taj zakon kao što se pišu i ostali zakoni, između ostalog i zakoni o univerzitetu. Tu ministar pozove svoje prijatelje i jednu grupu istomišljenike koja sedne i napiše nekakav zakon. Onda se konsultuju, pozovu još dvojicu-trojicu iz inostranstva i jedni kažu to je dobro, drugi kažu loše je, i onda se ide u proceduru. Ova vlast raspolaže sk

upštinskom većinom i može da progura bilo koji zakon. Ne pišu se tako zakoni u jednoj demokratskoj zemlji. To sam htio da istaknem više puta, a mislim da je to jako važno i da se ovi problemi ne smiju zanemarivati. Ako stalno ističemo prednosti modela bez noviranja njegovih nedostataka, možemo kreirati sasvim neodmerena očekivanja, da narod očekuje daleko bolje stanje nego što će ono zaista biti.

TAMAS BAUER:

Ne mislim da mogu da dam neki generalni savet za privatizaciju u Srbiji jer se slazem sa misljenjem da je stope u vašoj privredi mnogo drugačije od privreda u Istočnoj Evropi pre deset godina.

Moja jedina preporuka je da se brzo deluje i da se citav proces završi u to kracem roku. Ako će se pratiti logika efikasnog ekonomskog menadžmenta, bilo koja restitucija je ekonomski loša. Sa druge strane, ljudi čija je imovina konfiskovana pre nekoliko decenija imaju ustanova prava da budu kompenzovani. Oba ova interesa su legitimna, i zato treba naći kompromis, ali što pre da bi se prihvatio nezaočilan zakon a da se zatim ide dalje. Zaštita i važnost

privatne svojine od suštinskog je značaja, i ta pitanja trebalo bi odmah rešiti. Da svojina ne bi bila kasnije preispitivana.

Druga stvar je da li privatizacija može biti postena. Privatizacija nije pitanje fer pleja, ali mora biti kontrolisana i mora se izbeci opasan izazov korupcije da se veoma jeftino može doći do velike imovine. I ovde je važno uraditi sve u što kraćem roku. Međutim, postojanje i investiranje privlačnog novca je nažalost nebezbežno. Pitanje je šta uraditi sa njim. U ruskom

slučaju, prijav novac je izašao iz zemlje jer nema ekonomskog osiguranja u Rusiji. Tako strani investitori neće da ulaze u Rusiju, ali ruski novac slobodno izlazi iz zemlje. Ako postoji prijav novac, treba mu dozvoliti da bude investiran u zemlji, stvoriti uslove da sav novac koji je u zemlji bude investiran u nju, a inostrani kapital ohrabriti da dode.

ALEKSANDAR VLAHOVIĆ

Prvo, naš cilj su direktnе investicije i sređivanje pitanja većinskog vlasnika, odnosno ko je taj koji upravlja preduzećem. Ako podemo da je to naš ključni cilj, onda je tehnika prodaje, odnosno model prodaje većinskog kapitala zapravo samo način realizacije tog cilja.

Privatizaciju neće voditi samo državne agencije, i ne iz jednog centra, i neće to raditi Ministarstvo za privredu nego će postojati nezavisna agencija. Želimo da izgradimo trougao kontrole između vlade, agencije i parlamenta, a da procesi budu uključeni u sklad sa pravom.

Na aukciji će svako imati svoju stolicu da posmatra koko ona teče. Neće se dešavati na raznim mestima. Biće na jednom mjestu, na berzi. Tu će se nuditi preduzeća, a pripremu aukcije neće voditi

čržavna agencija nego samo preduzeće uz
pomoć svog finansijskog savetnika.

Nama je jasno da mi nemamo zakon protiv korupcije, da nemamo zakon o konfliktu interesa, ali smo mi makar u javnoj vlasti učinili taj jedan korak – i smo izšli iz svojih firmi i svi smo privili svoju imovinu parlamentarnoj ko- isiji. I koveras sa mojom imovinom možete otvoriti i uporediti sa onim što imati onog časa kad budem otisao sa tog mesta.

stema. Ne zaboravite, šest meseci je poteklo od 5. oktobra. Za šest meseci, pružite mi, ne mogu da se naprave đilovski gigantski koraci i da se odjednom preko noći napravi radni sistem po ugdu na Zapadnu Evropu. Probali su to učigari da urade preko noći, pa su izabrali dobiti gomilu problema. Jednostavno, ne možete implementirati nešto na osnovu koja to nije dorasla.

otstva preduzeća i mnog

kvidacijom mnogih velikih sistema, i da nije ništa strašno jer cemo iz tog potbiti druge, finansijski bolje subjekte. **NEBOJŠA MEDOJEVIĆ:** Evo, ja koristim priliku da šaljivojavršim ovi diskusiju. Ima dosta viceava oblasti privatizacije, ja ću reći dva. Prvi: da li znate što u kineskom ekonomskom rječniku stoji pod pojmom privatizacija – to je proces kad se pravljaju kupuje imovinu od privatnih lica. Dakle, to je kineska definicija privatiza-

A imate i estonski vječ. Kaže: privatizacija je kao vodenje ljubavi – kad je dobra, onda je stvarno dobra, a i kad nije dobra, onda je dobra.

— Kop je model privatizacije potreban Srbiji